

Wizja modernizacji technicznej Marynarki Wojennej według Strategicznej Koncepcji Bezpieczeństwa Morskiego RP

10 lutego 2017 r. Biuro Bezpieczeństwa Narodowego opublikowało Strategiczną Koncepcję Bezpieczeństwa Morskiego Rzeczypospolitej Polskiej (SKBM RP), która stanowi próbę odpowiedzi na problem braku jasno zdefiniowanej koncepcji rozwoju sił morskich. Ze względu na charakterystykę sił morskich odziedziczonych po PRL (flota przystosowana do działań desantowych) konieczne było zdefiniowanie nowej strategii, która wpisywałaby się we współczesne uwarunkowania geopolityczne. Takich działań jednak nie podjęto (ogólne założenia funkcjonowania MW RP zostały uwzględnione m.in. w: Strategii Obrony RP z 2009 r., Wizji Sił Zbrojnych RP – 2030 z 2008 r., oraz Koncepcji rozwoju MW z 2012 r.), chociaż opracowane zostały założenia modernizacji technicznej Marynarki Wojennej. Wprowadzane rozwiązania tymczasowe – jak np.

Koncepcja budowy fregat wielozadaniowych jest słuszna w dalszej przyszłości, przede wszystkim ze względu na potrzeby Polski w zakresie obrony powietrznej. Ewentualny program budowy nowych, większych okrętów powinien uwzględniać wnioski z prowadzonych obecnie projektów oraz tych planowanych.

przejęcie od Stanów Zjednoczonych zwodowanych pod koniec lat 70. fregat typu Oliver Hazard Perry (OHP), czy też zwodowanych w latach 60. norweskich okrętów podwodnych typu Kobben – okazały się trwalsze niż przewidywano. Okręty te miały podtrzymać zdolność realizacji zobowiązań sojuszniczych oraz szkolenia załóg, jednak w konsekwencji braku politycznej determinacji do przeprowadzenia procesu modernizacji MW, marynarze już od kilkunastu lat oczekują na nowe okręty. Lata zaniedbań doprowadziły do sytuacji, w której Marynarka Wojenna w żadnym stopniu nie odpowiada potrzebom i wymaganiom współczesnego pola walki.

Marynarka Wojenna według koncepcji BBN

SKBM RP jest bez wątpienia pierwszym opracowaniem, które porusza problematykę środowiska morskiego w sposób kompleksowy, nie ograniczając się jedynie do kwestii modernizacji technicznej MW. W publikacji BBN częściowo skrytykowano koncepcję modernizacji, odzwierciedloną w Planie Modernizacji Technicznej Sił Zbrojnych 2013-2022 (PMT) w ramach programu operacyjnego (PO) „Zwalczanie zagrożeń na morzu”. Zdaniem autorów nowobudowane okręty powinny być wpisane w system obrony powietrznej Polski. W opracowaniu podkreślono, że zdolności okrętów planowanych w ramach programów „Czapla” oraz „Miecznik” nie odpowiadają obecnym potrzebom MW, przede wszystkim ze względu na ograniczone zdolności samoobrony w przypadku ataku z użyciem środków napadu powietrznego, a w szczególności pocisków manewrujących oraz rakiet balistycznych. Rekomendacje SKBM RP w zakresie modernizacji Marynarki Wojennej dotyczą modernizacji lub pozyskania następujących systemów i nośników uzbrojenia (Tabela 1.).

Powyższe założenia modernizacyjne bazują na tzw. koncepcji floty „ponowoczesnej”, która wpisuje się w realizację działań połączonych oraz sojuszniczych, co umożliwi redukcję liczby okrętów oraz budowę floty o określonych zdolnościach. Według ekspertów pracujących nad SKBM RP, Marynarka Wojenna RP powinna odpowiadać średniej flocie wojennej (Grafika 1). Ponadto, zdaniem twórców SKBM RP, Marynarka Wojenna RP powinna być zdolna do projekcji siły o zasięgu globalnym w ramach operacji sojuszniczych, jak np. marynarki wojenne Holandii, Danii i Norwegii. Autorzy popierają ideę budowy okrętów podwodnych zdolnych do przenoszenia rakiet manewrujących (kryptonim „Orka”), jednak równocześnie postulują rezygnację z budowy okrętów w ramach programów „Miecznik” oraz „Czapla”. Zdaniem autorów, programy te powinny zostać zastąpione przez program budowy fregat wielozadaniowych (o optymalnej wyporności ok. 4500-5000 t), dysponujących zaawansowanymi systemami obrony powietrznej, które mogłyby chronić terytorium RP. SKBM RP nie zawiera szczegółowych rekomendacji odnośnie pozostałych programów operacyjnych w ramach Planu Modernizacji Technicznej 2013-2022 jednak można wnioskować, że programy „Kormoran” (niszczyciel min – jednostka prototypowa przechodzi obecnie badania kwalifikacyjne) oraz „Marlin” (Program operacyjny „Marlin”, dotyczący okrętu wsparcia działań połączonych, zakłada budowę do 2026 r. dużej jednostki

o wyporności 10-15 tys. t, która miałyby pełnić funkcje typowo ekspedycyjne w ramach działań sojuszniczych, a więc poza rejonem Morza Bałtyckiego) również wpisują się w te założenia. Autorzy podkreślają, że przyszła flota wojenna Polski powinna być oparta na trzech lub czterech fregatach rakietowych, trzech okrętach podwodnych (z opcją przenoszenia rakiet manewrujących), morskich jednostkach rakietowych wyposażonych w pociski NSM oraz minimum sześciu niszczycielach min – siły te powinny być zdolne do zapewnienia lokalnego panowania na morzu, pod warunkiem wsparcia ze strony Sił Powietrznych oraz wojsk sojuszniczych.

Rekomendacje SKBM RP w zakresie modernizacji Marynarki Wojennej RP	
System uzbrojenia	Oczekiwane zdolności
Wielozadaniowe okręty nawodne (klasy fregata)	Udział w krajowym systemie obrony powietrznej (wyposażenie w stacje radiolokacyjne pełniące funkcję wczesnego ostrzegania dla systemu OP); zwalczanie okrętów podwodnych; zdolność ataku celów lądowych; bazowanie śmigłowców na pokładzie okrętu.
Okręty dowodzenia i wsparcia działań połączonych (specjalnych)	Funkcję transportową; zapewnienie mobilności dodatkowo zaokrętowanych sił i środków; stawianie min morskich; funkcja szpitalna; zdolność przeciwdziałania zagrożeniom asymetrycznym i hybrydowym.
Okręty podwodne	Zwalczanie jednostek nawodnych i podwodnych; prowadzenie rozpoznani, dozoru morskiego, działań specjalnych i wojny minowej; zdolność ataku celów lądowych.
Samolotów rozpoznawcze i patrolowe	Realizacja zadań morskiego rozpoznania elektronicznego (<i>Signals Intelligence</i> , SIGINT), obrazowego (<i>Imagery Intelligence</i> , IMINT) i radiolokacyjnego (<i>Radar Intelligence</i> , RADINT); zwalczanie okrętów podwodnych; uczestnictwo w akcjach SAR.
Śmigłowce	Zwalczanie okrętów podwodnych; współdziałanie z grupami Wojsk Specjalnych (WS); prowadzenia akcji SAR.
Siły przeciwminowe	Dowodzenie siłami przeciwminowymi; prowadzenie działań w ramach Stałych Zespołów Morskich NATO oraz Sił Odpowiedzi NATO.
Bezzałogowe systemy powietrzne oraz morskie	Rozpoznanie obrazowe dla Marynarki Wojennej.

Tabela 1. Rekomendacje SKBM RP w zakresie modernizacji Marynarki Wojennej, na podstawie: Strategiczna Koncepcja Bezpieczeństwa Morskiego Rzeczypospolitej Polskiej, Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, Warszawa – Gdynia 2017, s. 59.

Kategoria sił morskich	Odstaszenie strategiczne i wymuszanie	Projekcja siły	Panowanie na morzu (<i>sea control</i>)	Odmowa korzystania z morza (A2/AD)	Dyplomacja morska	Działania policyjne	Pomoc humanitarna
duże	tak	tak	tak	tak	tak	tak	tak
średnie	nie	w ukł. sojusz. i połączonym	lojalnie, w ukł. sojuszniczym	tak	tak	tak	tak
małe przybrzeżne	nie	nie	nie	na własnych wodach	nie	tak	na własnych wodach

Grafika 1. Kategorie sił morskich (wielkość) i ich zdolności do prowadzenia zasadniczych misji. Źródło: SKBM RP, Biuro Bezpieczeństwa Narodowego, s. 54.

Zagrożenia dla programu modernizacji Marynarki Wojennej

Proponowane przez autorów rozwiązania wydają się spójne z wypracowanymi założeniami i zadaniami, jakie polskie okręty wojenne miałyby realizować. Kontrowersje budzić musi jednak kwestia budowy floty w oparciu o fregaty wielozadaniowe, a przede wszystkim propozycja „usprawnienia systemów” użytkowanych obecnie fregat typu OHP, jako rozwiązanie o charakterze tymczasowym. O ile sama perspektywa budowy fregat wchodzących w skład narodowego oraz sojuszniczego systemu obrony powietrznej jest zgodna z przyjętymi przez autorów założeniami oraz potrzebami Polski w zakresie obrony powietrznej, o tyle pomysł rezygnacji z budowy okrętów o wyporności typowej dla korwet (w ramach programów „Miecznik” oraz „Czapla”), oraz innych mniejszych jednostek, wydaje się w obecnej sytuacji niezrozumiały.

Pierwszą kwestią, która z pewnością wymaga komentarza, jest koncepcja modernizacji OORP „Kościuszko” oraz „Pułaski”, a więc przejętych na początku XXI w. od Marynarki Wojennej USA fregat rakietowych OHP. Autorzy nie stwierdzają wprost, że OORP „Kościuszko” oraz „Pułaski” należy zmodernizować, jednak przytoczony wcześniej fragment SKBM RP („Rozwój MW RP wymaga modernizacji lub pozyskania jednostek następujących kategorii”) wyraźnie na to wskazuje. Autorzy stwierdzają ponadto, że „usprawnienie systemów na fregatach OHP powinno być priorytetowym zadaniem w obecnych warunkach środowiska bezpieczeństwa narodowego”. Warto zaznaczyć, że okręty te mają prawie 40 lat i nigdy nie były modernizowane. Ze względu na opóźnienia w programach budowy

nowych okrętów (jedynym realizowanym zgodnie z planem PO PMT jest niszczyciel min ORP „Kormoran”, pozostałe programy są opóźnione o kilka lat) poprzedni rząd zdecydował o remoncie fregaty „Pułaski”, który ma umożliwić eksploatację tej jednostki do przynajmniej 2025 r. Remont fregaty OHP wyceniono na ok. 130 mln zł, jednakże działania te są podyktowane przede wszystkim brakiem nowych okrętów wojennych, a nie możliwościami tej jednostki. Remont jednej fregaty mógł być usprawiedliwiony oczekiwaniem na wprowadzenie do służby okrętów „Miecznik”, jednak proponowana przez autorów SKBM RP modernizacja obu fregat nie jest w żadnym wypadku uzasadniona ekonomicznie, choćby ze względu na możliwość nabycia zmodernizowanych australijskich fregat typu Adelaide, które bazują na fregatach OHP (najnowsze australijskie fregaty, czyli „Melbourne” oraz „Newcastle”, zostały wprowadzone do służby w latach 1992-1993, a więc 10 lat później niż okręty amerykańskie, które przekazano Polsce). Trudno zatem racjonalnie wytłumaczyć przeznaczenie prawdopodobnie bardzo dużych środków na modernizację tak starych jednostek, co oznacza także mniej pieniędzy na nowe okręty wojenne. Koszt wspomnianej wcześniej modernizacji czterech okrętów typu Adelaide wyniósł ok. 1,5 mld AUD (ok. 1.1 mld USD) – wymieniono wówczas nie tylko większość systemów elektronicznych okrętów, ale zmodernizowano również systemy uzbrojenia (modernizacja objęła m.in. wyrzutnie Mk 13, które dostosowano do przenoszenia przeciwlotniczych pocisków rakietowych SM-2 oraz zainstalowanie ośmiokomorowych wyrzutni pionowego startu Mk 41 z czterema pociskami RIM-162 Evolved Sea Sparrow w komorze, które mogą także skutecznie zwalczać rakietę przeciwokrętową, w tym pociski manewrujące). Pozyskanie tych okrętów byłoby rozwiązaniem zdecydowanie bardziej efektywnym i mniej ryzykownym niż próba modernizacji obecnie eksploatowanych fregat. Należy jednak podkreślić, że zakup tych okrętów nie może być zrealizowany kosztem budowy nowych jednostek.

Drugim poważnym problemem związanym z koncepcją proponowaną przez BBN jest rezygnacja z budowy okrętów klasy korweta. Gdyby SKBM RP została opublikowana kilka lat temu, to prawdopodobnie część opracowania poświęcona modernizacji technicznej MW byłaby bardziej uzasadniona. Zważywszy na czas trwania całego cyklu planowania, opracowywania koncepcji i wymagań taktyczno-technicznych, a wreszcie przeprowadzenia postępowania na podstawie którego można wyłonić wykonawcę nowych jednostek, Marynarka Wojenna może się nigdy nie doczekać budowy fregat wielozadaniowych (ze względu na np. zmiany rządu). Plany z 2013 r. zakładały wprowadzenie do służby trzech okrętów obrony wybrzeża w latach 2017-2019 (obecnie mówi się o latach 2022-2024).

Opóźnienia w budowie nowych jednostek zagrażają funkcjonowaniu Marynarki Wojennej, która już obecnie dysponuje raczej symbolicznymi zdolnościami. Jak dotąd nie wypracowano też racjonalnych metod pozyskiwania (i standaryzacji) wyposażenia dla budowanych oraz planowanych jednostek, co uprościłoby obsługę oraz serwisowanie systemów okrętowych w przyszłości (np. brak decyzji o wyborze konkretnego typu rakiet przeciwokrętowych dla okrętów „Miecznik”, wykorzystywanie różnych radarów z okrętowym system walki TACTICOS firmy Thales). Przykłady te dowodzą z jak wieloma problemami wiązałaby się kolejna zmiana koncepcji modernizacji technicznej w odniesieniu do kluczowych jednostek MW, czyli okrętów bojowych.

Koncepcja fregat wielozadaniowych jest słuszna przy założeniu, że budowa tych jednostek rozpocznie się w dalszej przyszłości, po wejściu do służby planowanych obecnie okrętów. Biorąc bowiem pod uwagę nacisk autorów SKBM RP na zdolność zapewnienia obszarowej obrony powietrznej, należałoby zadać podstawowe pytanie – czy budżet MON jest w stanie udźwignąć kolejny niezwykle kosztowny program modernizacyjny budowy nowych fregat wielozadaniowych (wraz z remontem lub pozyskaniem używanych okrętów jako zdolność pomostowa). Eksperti współpracujący z BBN stwierdzili jednocześnie, że w przypadku okrętów klasy korweta nie jest możliwe zaimplementowanie bardziej zaawansowanych rozwiązań w zakresie zwalczania środków napadu powietrznego. W tym kontekście warto wspomnieć o rozwiązaniu izraelskim – w 2014 r. Izraelczycy zamówili w Niemczech cztery korwety raketowe typu Sa'ar 6 o wyporności 2000 t. Izraelczycy założyli, że nawet tak niewielka jednostka powinna posiadać zdolność zwalczania szerokiego spektrum zagrożeń powietrznych oraz dysponować efektorami o większym zasięgu niż te instalowane na większości jednostek klasy korweta. Izraelczycy postawili na integrację korwet z nowym systemem Barak-8, która zapewnia obronę obszarową w promieniu 70 km. System ten jest wspierany przez radar AESA EL/M-2248 MF-STAR, który umożliwia wykrywanie i śledzenie obiektów w promieniu ok. 300 km. Głównym problemem w przypadku okrętów „Miecznik” oraz „Czapla” jest zatem znalezienie kompromisu między wielkością okrętów, ich zdolnościami zwalczania określonych zagrożeń oraz ceną. Zaprezentowana przez polskie biuro projektowe BTT Systems koncepcja okrętów „Miecznik” oraz „Czapla” w wersji XZ zakłada budowę okrętów o wyporności ok. 2700 t. Większy wariant projektu tych okrętów umożliwia zabudowanie na jednostkach hangaru dla śmigłowców, a także dość silnego uzbrojenia (zwłaszcza w kontekście tzw. patrolowców „Czapla”). Warto również zwrócić uwagę, że stosunkowo niewielki wzrost wymiarów okrętów diametralnie wpływa na ich

zdolności oraz oczywiście cenę (zainstalowanie systemów o większych możliwościach oznacza większy pobór mocy, co wymaga budowy jednostek większych, dysponujących mocniejszymi systemami napędowymi oraz elektrycznymi). Interesujące podejście do kwestii optymalizacji kosztów oraz możliwości okrętów można zauważyć w przypadku koncepcji tureckiej. W styczniu 2017 r. Turcja rozpoczęła budowę fregat typu Istanbul (proj. TF-100) o wyporności 3000 t, które bazują na korwetach typu Ada (wyporność ok. 2300-2400 t). Korwety wyposażono m.in. w system przeciwlotniczy RAM, dwie potrójne wyrzutnie torped Mk 46, 8 wyrzutni pocisków przeciwokrętowych Harpoon, hangar i lądowisko dla śmigłowców S-70B Seahawk. Okręty typu Istanbul będą natomiast bardzo silnie uzbrojonymi jednostkami, pomimo swoich niewielkich, jak na fregaty, rozmiarów. Oprócz ww. systemów, jednostki te będą uzbrojone w aż 16 wyrzutni pocisków Harpoon, a także wielofunkcyjne wyrzutnie pionowego startu Mk 41, dostosowane do przeciwlotniczych rakiet typu Standard, RIM-162 ESSM, a także raketotorped RUM-139 VL-ASROC do zwalczania okrętów podwodnych. Turcja zamierza wykorzystać doświadczenia zdobyte w trakcie budowy obu klas okrętów przy projektowaniu oraz budowie znacznie większych fregat obrony powietrznej proj. TF-2000. W przypadku tureckiej filozofii budowy okrętów za kluczowe uznano standaryzację, a w rezultacie zredukowanie kosztu cyklu życia jednostek, które służyć mają w marynarce 30-40 lat. Przytoczone przykłady zróżnicowanego podejścia do modernizacji technicznej marynarek wojennych dowodzą, że możliwe jest osiągnięcie większych zdolności ofensywnych oraz defensywnych nawet na mniejszych jednostkach. Głównym wyzwaniem dla planistów powinna być standaryzacja okrętów, nie tylko w zakresie konstrukcji nowych jednostek, ale przede wszystkim systemów elektronicznych oraz uzbrojenia. Takie podejście jest konieczne, by zredukować koszty logistyczne oraz serwis systemów, a w przyszłości również proces modernizacji okrętów.

Wnioski

1. Zaprezentowane przez BBN opracowanie powinno być uwzględnione w dyskusji o przyszłym kształcie Marynarki Wojennej RP, jej zadaniach, możliwościach oraz pożądanym potencjale. Nie ulega jednak wątpliwości, że pomysł rezygnacji z budowy okrętów klasy korweta wydaje się w obecnej sytuacji nieuzasadniony. Marynarka Wojenna potrzebuje

nowych okrętów jak najszybciej, w przeciwnym wypadku może to zagrazać realizacji podstawowych zadań tego rodzaju Sił Zbrojnych, także w wymiarze sojuszniczym.

2. Koncepcja budowy fregat wielozadaniowych jest słuszna w dalszej przyszłości, przede wszystkim ze względu na potrzeby Polski w zakresie obrony powietrznej. Ewentualny program budowy nowych, większych okrętów powinien uwzględniać wnioski z prowadzonych obecnie projektów oraz tych planowanych. Dotyczy to w szczególności doświadczenia w budowie skomplikowanych jednostek, takich jak fregaty wielozadaniowe – polskie przedsiębiorstwa nie posiadają doświadczenia w tym obszarze. Budowa oraz modernizacja mniejszych jednostek może być natomiast cennym źródłem know-how dla firm, które w przyszłości mogłyby uczestniczyć w budowie fregat wielozadaniowych.

3. Wiedza oraz doświadczenie potencjalnych partnerów zagranicznych są oczywiście niezbędne w realizacji programów modernizacyjnych przez polskie stocznie oraz inne firmy PPO. Jednakże MON powinien także uwzględnić wnioski oraz doświadczenia państw, które stoją przed podobnymi wyzwaniami modernizacyjnymi. Przykład tureckiego przemysłu obronnego oraz stoczniewego pokazuje, że rozwój firm zbrojeniowych w oparciu o współpracę z partnerami zagranicznymi oraz doświadczenie zdobyte podczas modernizacji użytkowanych systemów może umożliwić dużą samodzielność w zakresie projektowania oraz budowy coraz bardziej zaawansowanych okrętów.

4. Proces planowania budowy nowych okrętów musi być spójny z określonymi wymaganiami oraz zadaniami, jakie pełnić ma Marynarka Wojenna. Warto jednak wziąć pod uwagę również kwestię spójności poszczególnych programów operacyjnych, w szczególności w kontekście standaryzacji instalowanych na tych okrętach systemów oraz wyposażenia. Ograniczone środki na modernizację techniczną powinny skłonić decydentów do znalezienia kompromisu między potrzebami MW, możliwościami okrętów, a także kosztem ich budowy i utrzymania. Decydenci powinni wyciągnąć wnioski z budowy okrętu „Ślązak”. Jednostka ta, zważywszy na koszty poniesione jak dotąd przez państwo polskie oraz przyszłe koszty eksploatacji, powinna zostać jak najszybciej ukończona oraz odpowiednio uzbrojona.

Autor: Rafał Lipka, Analityk Programu Bezpieczeństwo i Obronność Fundacji im. Kazimierza Pułaskiego

Fundacja im. Kazimierza Pułaskiego jest niezależnym think tankiem specjalizującym się w polityce zagranicznej i bezpieczeństwie międzynarodowym. Głównym obszarem aktywności Fundacji Pułaskiego jest dostarczanie analiz opisujących i wyjaśniających wydarzenia międzynarodowe, identyfikujących trendy w środowisku międzynarodowym oraz zawierających implementowalne rekomendacje i rozwiązania dla decydentów rządowych i sektora prywatnego.

Fundacja w swoich badaniach koncentruje się głównie na dwóch obszarach geograficznych: transatlantyckim oraz Rosji i przestrzeni postsowieckiej. Przedmiotem zainteresowania Fundacji są przede wszystkim bezpieczeństwo, zarówno w rozumieniu tradycyjnym jak i w jego pozamilitarnych wymiarach, a także przemiany polityczne oraz procesy ekonomiczne i społeczne mogące mieć konsekwencje dla Polski i Unii Europejskiej.

Fundacja Pułaskiego skupia ponad 40 ekspertów i jest wydawcą analiz w formatach: „Stanowiska Pułaskiego”, „Komentarza Międzynarodowego Pułaskiego” oraz „Raportu Pułaskiego”. Fundacja wydaje też „Informator Pułaskiego”, będący zestawieniem nadchodzących konferencji i spotkań eksperckich dotyczących polityki międzynarodowej. Eksperci Fundacji regularnie współpracują z mediami.

Fundacja przyznaje nagrodę "Rycerz Wolności" dla wybitnych postaci, które przyczyniają się do promocji wartości przyświecających generałowi Kazimierzowi Pułaskiemu tj. wolności, sprawiedliwości oraz demokracji. Do dziś nagrodą uhonorowani zostali m.in.: profesor Władysław Bartoszewski, profesor Norman Davies, Aleksander Milinkiewicz, prezydent Lech Wałęsa, prezydent Aleksander Kwaśniewski, prezydent Valdas Adamkus, Javier Solana, Bernard Kouchner i Richard Lugar.

Fundacja Pułaskiego posiada status organizacji partnerskiej Rady Europy.

www.pulaski.pl